

Kansengelijkheid in het onderwijs in Leiden

seo economisch onderzoek

Amsterdam, februari 2018
In opdracht van gemeente Leiden

Kansengelijkheid in het onderwijs in Leiden

Een analyse van de aansluiting primair onderwijs - voortgezet onderwijs

Paul Bisschop
Valentijn van Spijker

seo economisch onderzoek

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congressbezoek.

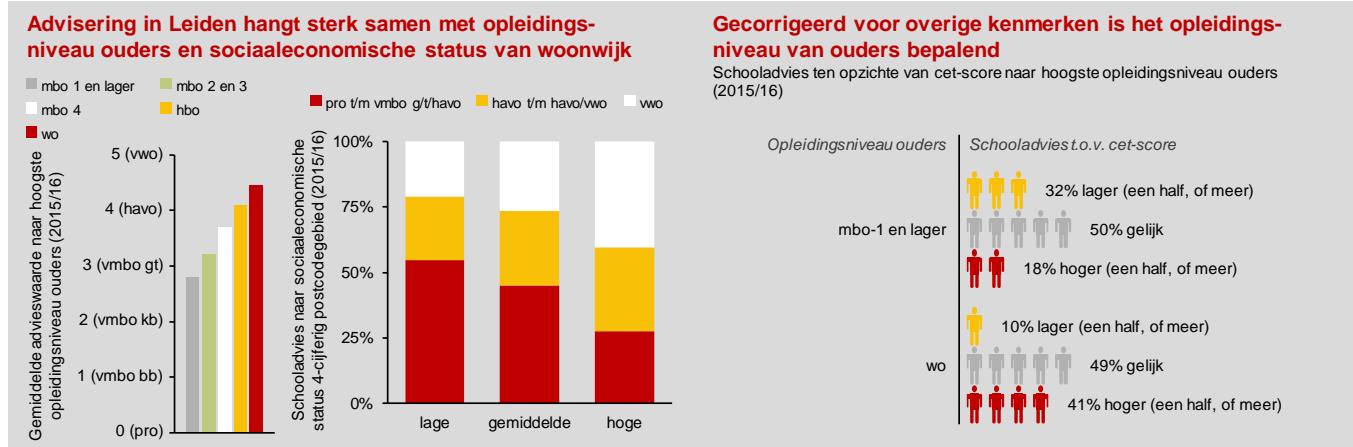
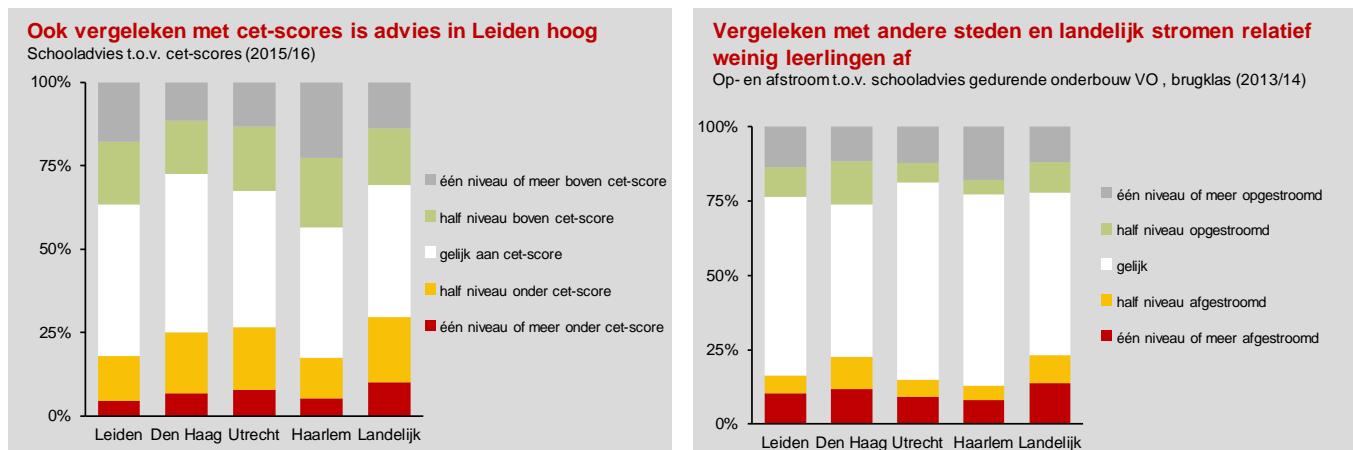
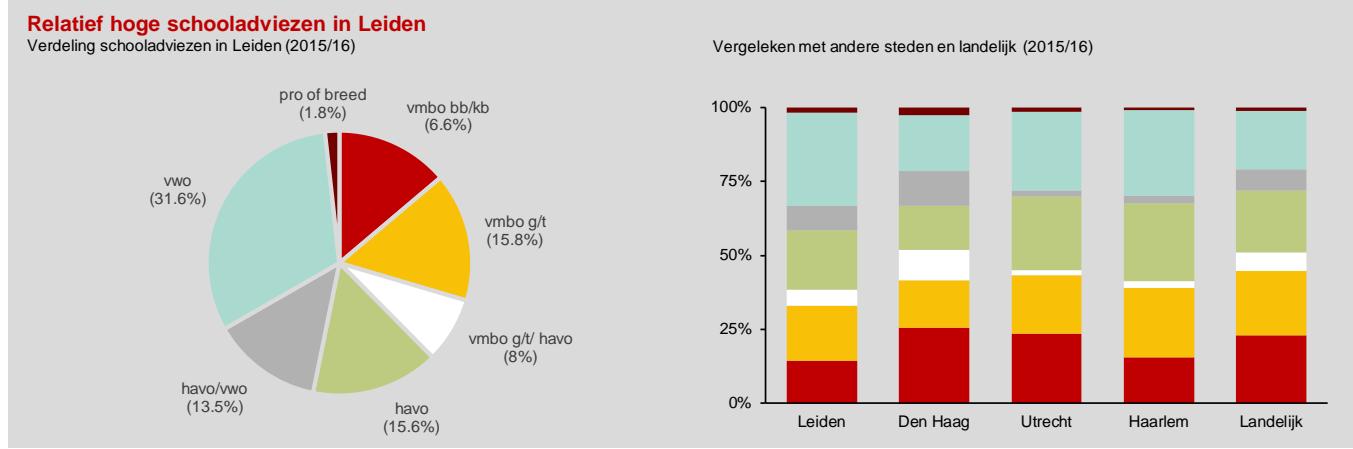
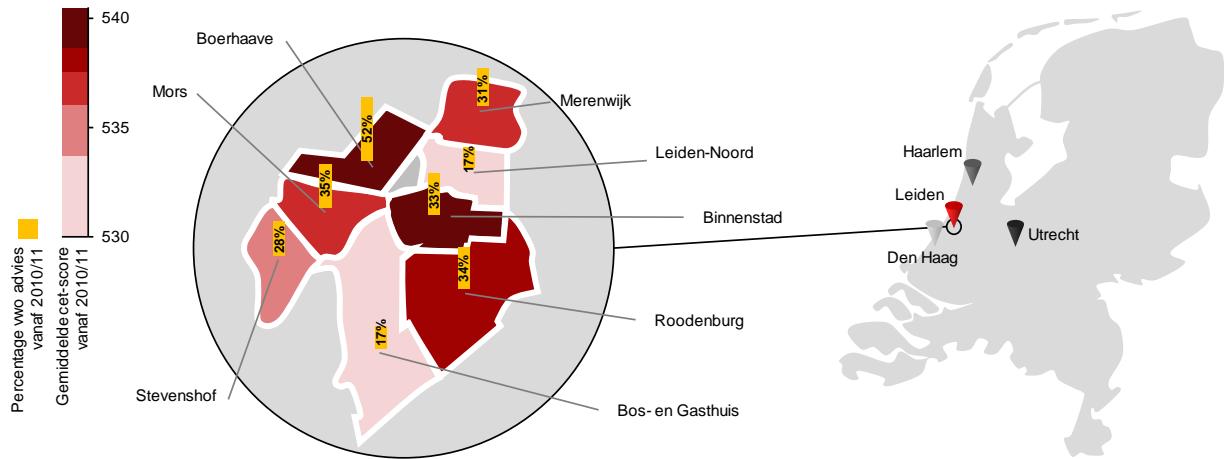
SEO-rapport nr. 2018-13
ISBN 978-90-6733-903-2

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2018 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

Kansengelijkheid in het onderwijs in Leiden

Samenvatting en conclusies

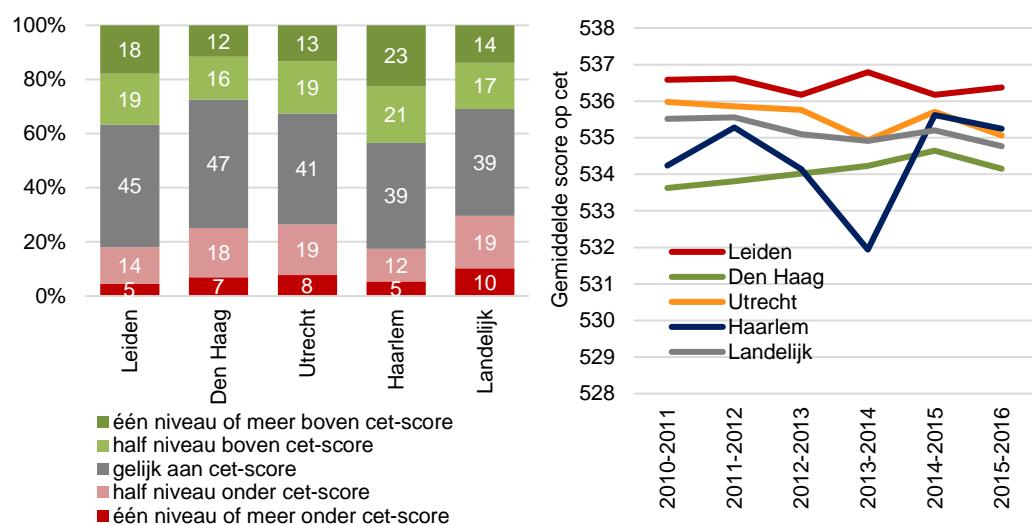
Inleiding

Volgens de Inspectie van het Onderwijs staat de kansengelijkheid in het onderwijs onder druk en is het opleidingsniveau van ouders steeds bepalender voor onderwijskansen van een leerling. De overgang van het primair onderwijs (po) naar het voortgezet onderwijs (vo) is één van de sleutelmomenten als het gaat om kansengelijkheid. De gemeente Leiden heeft SEO Economisch Onderzoek gevraagd te analyseren hoe Leiden het doet op het gebied van kansengelijkheid rond de advisering in het basisonderwijs en de plaatsing in het vo.

Leiden adviseert hoog maar kent weinig afstroom

Leerlingen in het Leidse onderwijs ontvangen gemiddeld hoge schooladviezen. Niet alleen in vergelijking met het landelijke beeld of in vergelijking met steden als Den Haag, Utrecht en Haarlem, maar ook als de schooladviezen afgezet worden tegen de prestaties op de eindtoets. Figuur S.1 toont dat veel leerlingen (37 procent) in Leiden in 2015-2016 een hoger schooladvies kregen dan het niveau dat volgde uit de eindtoets. Bovendien wordt betrekkelijk hoog gescoord op de centrale eindtoets (cet), zo bewijst het rechterdeel van Figuur S.1. Met name in de districten Boerhaave en Mors ontvangen leerlingen gemiddeld hoge schooladviezen.

Figuur S.1 Schooladviezen ten opzichte van cet-score (2015-2016) en ontwikkeling gemiddelde score op cet

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Het aandeel gemengde adviezen in Leiden is afgangen tot het schooljaar 2014-2015, maar in 2015-2016 weer sterk toegenomen. De recente toename is ten koste gegaan van het aandeel enkelvoudige havo- en vmbo gt-adviezen.

Net als landelijk krijgen in Leiden leerlingen met hoogopgeleide ouders vaker een hoog advies dan leerlingen met lager opgeleide ouders, afgezien van de cet-score. Leerlingen met een niet-westerse

migratieachtergrond ontvangen in Leiden gemiddeld hogere schooladviezen dan in andere steden of in de rest van Nederland.

Leerlingen die woonachtig zijn in de Leidse wijken met een lage sociaaleconomische status ontvangen gemiddeld lagere schooladviezen dan leerlingen uit wijken met een gemiddelde of hoge sociaaleconomische status. De afgelopen jaren is het gemiddelde adviesniveau van leerlingen uit wijken met een gemiddelde sociaaleconomische status gegroeid, terwijl het adviesniveau van leerlingen uit andere wijken ongeveer constant is gebleven.

De analyses met betrekking tot het schooladvies en het vervolgonderwijs laten zien dat in Leiden betrekkelijk weinig leerlingen afstromen naar een lager niveau. Ondanks de relatief hoge schooladviezen zijn de leerlingen op Leidse vo-scholen gemiddeld goed in staat om in de onderbouw op het niveau van het schooladvies te blijven of zelfs nog een half of heel niveau op te stromen.

Opleidingsniveau van ouders is ook in Leiden bepalend

Indien rekening wordt gehouden met achtergrondkenmerken blijkt dat het opleidingsniveau van ouders in Leiden bepalend is voor de hoogte van het schooladvies ten opzichte van de cet-uitslag. Leerlingen met hoogopgeleide ouders (hbo en wo) hebben een zeer kleine kans (11 tot 19 procent in 2015-2016) op een lager advies dan het niveau dat volgt uit de cet-uitslag. Aan de andere kant is voor hen de kans op een hoger advies dan de cet-score aanzielijk veel groter (41 tot 43 procent). Voor leerlingen met (maximaal) mbo 1-, mbo 2- en mbo 3-opgeleide ouders is de kans op een lager advies dan de cet-score 25 tot 32 procent en de kans op een hoger advies dan de cet-score 18 tot 22 procent (schooljaar 2015-2016).

Verklaringen voor resultaten en implicaties

De analyses tonen aan dat het aantal gemengde adviezen in Leiden jarenlang is teruggelopen en in 2015-2016 weer is gegroeid. Nog altijd is onduidelijk welke gevolgen de toename van gemengde adviezen en gemengde klassen heeft voor kansengelijkheid. Voorstanders van gemengde adviezen wijzen erop dat laatbloeiers (in veel gevallen leerlingen met laagopgeleide ouders) meer kansen krijgen om later op niveau te komen. De Staat van het Onderwijs 2017 komt echter tot de conclusie dat de meeste leerlingen afdalen naar het lagere niveau en dat het vaker de leerlingen met hoogopgeleide ouders zijn die wel doorgaan in het hogere niveau.

De resultaten in dit onderzoek tonen aan dat, ongeacht de prestaties op de eindtoets en andere meetbare factoren, leerlingen met hoogopgeleide ouders vaker een hoog advies krijgen en daarmee hoger instromen in het vo. Hiervoor zijn verschillende verklaringen mogelijk die nader onderzocht kunnen worden:

- allereerst kan een verklaring zijn dat hoogopgeleide ouders (meer) druk uitoefenen op leerkrachten om daarmee de beslissing voor een schooladvies te beïnvloeden;
- ten tweede kunnen leerkrachten implicit (terecht of onterecht) hogere verwachtingen hebben van leerlingen met hoogopgeleide ouders. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat de leerkracht er vertrouwen in heeft dat leerlingen met hoogopgeleide ouders thuis voldoende ondersteuning krijgen bij het schoolwerk en dat de leerkracht dit vertrouwen minder heeft bij leerlingen met laagopgeleide ouders;

- ten derde is het mogelijk dat leerlingen met hoogopgeleide ouders over bepaalde eigenschappen beschikken die niet gemeten worden met de eindtoets, maar wel belangrijk zijn voor schoolsucces. Mogelijk beschikken zij over betere sociale vaardigheden dan leerlingen met laagopgeleide ouders, waardoor de leerkracht hen een hoger schooladvies toekent dan leerlingen met laagopgeleide ouders.

Gedurende de onderbouwperiode in het vo zijn de leerlingen in Leiden goed in staat om op het niveau van het schooladvies te blijven. Het is echter nog onduidelijk hoe de periode na de onderbouw verloopt. De bovenbouw wordt door veel leerlingen ervaren als de moeilijkste fase van het vo.

Suggesties voor vervolgonderzoek

Nader onderzoek zou zich kunnen richten op:

- de betekenis van een toename van gemengde klassen voor kansengelijkheid. Bevorderen gemengde adviezen en gemengde klassen de kansen voor leerlingen met laagopgeleide ouders? Of zijn het vooral de andere leerlingen die profiteren van de mogelijkheden?
- de verklaringen voor de invloed van het opleidingsniveau van ouders op het schooladvies. Welke van de hierboven aangedragen verklaringen spelen daadwerkelijk een belangrijke rol en welke minder? Zijn er andere verklaringen mogelijk?
- de relatie tussen het schooladvies en de schoolcarrière in de bovenbouw van het vo. Blijven leerlingen ook in de bovenbouw op niveau? Welke leerlingen lukte dat vaker? Is er een verschil tussen jongens en meisjes of tussen leerlingen met laagopgeleide ouders en leerlingen met hoogopgeleide ouders?

Inhoud

Samenvatting en conclusies	ii
1 Inleiding.....	1
2 Schooladviezen op de basisschool.....	5
3 Schooladviezen in relatie tot achtergrondfactoren	9
4 Schooladviezen in relatie tot de eindtoets	15
5 Schooladviezen in relatie tot vervolgonderwijs.....	19
Bijlage A Overige resultaten	23

1 Inleiding

Achtergrond en onderzoeksvragen

Naar aanleiding van de Staat van het Onderwijs van de Inspectie van het Onderwijs staat kansen- gelijkheid weer hoog op de landelijke politieke agenda. De Inspectie van het Onderwijs toonde aan dat het opleidingsniveau van ouders steeds bepalender is voor onderwijskansen van een leerling. De conclusies in de Staat van het Onderwijs zijn gebaseerd op een analyse van alle leerlingen in Nederland. De gemeente Leiden is geïnteresseerd hoe het Leidse onderwijs het doet op het gebied van kansengelijkheid. In navolging van de gemeente Utrecht en de gemeente Den Haag heeft de gemeente Leiden SEO Economisch Onderzoek gevraagd deze regionale analyse uit te voeren. De focus ligt daarbij op de overgang van het primair onderwijs (po) naar het voortgezet onderwijs (vo) en de eerste jaren van het voorgezet onderwijs.

De gemeente Leiden is specifiek geïnteresseerd in een aantal indicatoren die antwoord moeten geven op de volgende onderzoeksvragen, verdeeld over vier thema's:

Advisering op de basisschool

1. Wordt in Leiden door de jaren heen structureel lager of hoger geadviseerd
  - a. ten opzichte van het landelijke gemiddelde?
  - b. ten opzichte van andere steden?
  - c. in bepaalde stadsdelen/districten?
2. Is het aandeel gemengde adviezen de afgelopen jaren veranderd?
  - a. Zo ja, ten koste van welke adviezen is deze toename of afname gegaan?

Advisering in relatie tot achtergrondfactoren

1. In hoeverre krijgen kinderen van ouders met een lager opleidingsniveau een lager schooladvies?
  - a. wat is het verschil met het landelijke beeld?
2. In hoeverre krijgen kinderen die in gebieden wonen met een lagere sociaaleconomische status lagere adviezen?
3. Is er in Leiden een verschil in adviezen van jongens en meisjes?
  - a. wat is het verschil met het landelijke beeld?

Advisering in relatie tot eindtoets

1. Hoe verschilt in Leiden het schooladvies ten opzichte van de eindtoets?
  - a. hoe is het verschil tussen wijken/districten?
  - b. hoe is het verschil met het landelijke gemiddelde?
  - c. hoe is het verschil met andere steden?
2. Welke factoren spelen een rol in de advisering ten opzichte van de eindtoets?
  - a. welke rol speelt het opleidingsniveau van ouders?
  - b. welke rol speelt het geslacht van leerlingen?
  - c. welke rol speelt de denominatie van scholen (openbaar versus bijzonder onderwijs)?
  - d. welke rol speelt het woongebied van de leerling?

3. In hoeverre wordt het schooladvies in Leiden vaker of minder vaak herzien dan landelijk?

Advisering in relatie tot vervolgonderwijs

1. In hoeverre stromen in Leiden in de onderbouw van het vo vaker leerlingen op of af ten opzichte van het schooladvies?
  - a. hoe is het verschil tussen wijken/districten?
  - b. hoe is het verschil met het landelijke gemiddelde?
  - c. hoe is het verschil met andere steden?
2. In hoeverre zijn leerlingen met lager opgeleide ouders in de onderbouw van het vo vaker afgestroomd ten opzichte van het schooladvies ten opzichte van hoger opgeleide ouders?

Overgang po-vo

De laatste fase van het po en de beginfase van het vo staan in dit onderzoek centraal. Aan het einde van het primair onderwijs ontvangen leerlingen uit groep 8 een schooladvies. Dit advies bestaat uit één schoolniveau of twee schoolniveaus en is leidend bij de plaatsing van leerlingen in het vo. Tot 2014-2015 was het schooladvies met name gebaseerd op de uitslag van leerlingen op de eindtoets. In 2014-2015 is de eindtoets verschoven naar april/mei waardoor het advies in eerste instantie niet meer bepaald wordt op basis van de eindtoetsuitslag. Leerlingen ontvangen al eerder een schooladvies en op basis van de prestaties op de eindtoets kan dit schooladvies nog (naar boven) bijgesteld worden.

Het verschuiven van de eindtoets zorgt er volgens tegenstanders van deze maatregel voor dat het subjectieve oordeel van de groepsleerkracht leidend is geworden bij het schooladvies. Leerkrachten zouden volgens tegenstanders impliciet en ontrect hogere verwachtingen hebben van leerlingen met hoogopgeleide of rijke ouders. Daarnaast zouden hoogopgeleide en rijke ouders meer invloed uitoefenen op het schooladvies, waardoor leerkrachten hun kinderen een hoger advies toekennen. Bovenstaande ontwikkelingen hebben volgens de Inspectie van het Onderwijs kansenongelijkheid in de hand gewerkt. Dit onderzoek gaat na in hoeverre dat het geval is voor Leiden.

Aanpak

Dit onderzoek combineert onderwijsdata van DUO per individuele leerling met CBS Microdata over het opleidingsniveau van ouders van leerlingen. Alle analyses zijn gedaan binnen de microdataomgeving van het CBS. Werken met CBS Microdata brengt met zich mee dat niet gerapporteerd mag worden over individuele scholen en groepen kleiner dan 10 leerlingen. Het meest recente schooljaar waarop de analyses betrekking hebben is het schooljaar 2015-2016. Zowel het afgeven van de schooladviezen als het maken van de eindtoets is binnen dit schooljaar gebeurd in het voorjaar van 2016. Recentere cijfers zijn wel beschikbaar bij DUO, maar in januari 2018 nog niet binnen de microdata-omgeving van CBS.

Het onderzoek richt zich met name op het schooladvies en hoe dat verschilt tussen bepaalde groepen leerlingen en over tijd. Het schooladvies wordt vertaald naar een schaal van 1 tot 5 waarbij 1 staat voor een advies vmbo basisberoepsgerichte leerweg (vmbo bb), 2 voor vmbo kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo kb), 3 voor vmbo gemengde of theoretische leerweg (vmbo gt), 4 voor havo en 5 voor vwo. Gemengde adviezen zijn ook mogelijk. Bij analyses met scores op de centrale eindtoets (cet) zijn scores soms ook vertaald naar deze schaal.

Dit rapport presenteert naast gemiddelden en verdelingen ook gecorrigeerde kansen op een hoge of lage advisering. Deze kansen zijn afgeleid uit een multinomiale regressie (zie Bijlage A voor resultaten) waarin de advisering ten opzichte van de cet-score verklaard wordt aan de hand van verschillende factoren. Op deze manier wordt duidelijk welke factoren van invloed zijn bij hoge of lage schooladviezen.

Leeswijzer

De rapportage is ingericht per thema: Hoofdstuk 2 behandelt de analyses over de advisering op de basisschool. Hoofdstuk 3 bekijkt welke achtergrondfactoren samenhangen met de schooladviezen. Hoofdstuk 4 zet vervolgens de advisering af tegen de scores op de cet en ten slotte gaat Hoofdstuk 5 in op de relatie tussen het schooladvies en vervolgonderwijs. Bijlage A presenteert een deel van de resultaten, waaronder de resultaten van de regressie waarop de gecorrigeerde kansen gebaseerd zijn.

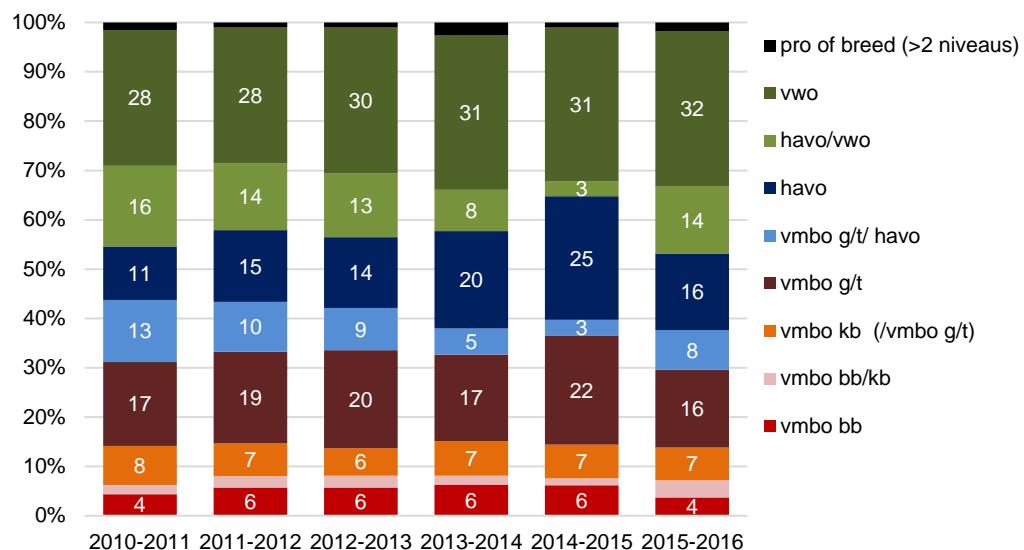
2 Schooladviezen op de basisschool

Conclusies:

- In Leiden namen havo/vwo-adviezen af tot en met 2014-2015, daarna is er weer een forse toename in het aantal havo/vwo-adviezen. De afname in havo/vwo-adviezen tot en met 2014-2015 kwam ten goede aan de enkelvoudige havo-adviezen.
- Ook gemengde vmbo gt/havo-adviezen namen in Leiden tot en met 2014-2015 af. De enkelvoudige vmbo gt-adviezen namen in dezelfde periode juist toe. In 2015-2016 is weer een herstel zichtbaar van het dubbele advies vmbo gt/havo.
- Leiden adviseert structureel hoger dan landelijk en ook hoger dan Den Haag, Utrecht en Haarlem. Leiden heeft het hoogste aandeel vwo-adviezen en het laagste aandeel vmbo-adviezen.
- De verschillen in advisering binnen Leiden zijn groot. Ter illustratie: in het district Boerhaave krijgt meer dan de helft een vwo-advies. In Leiden-Noord is dat 17 procent.

Een relatief groot deel van de leerlingen van basisscholen in Leiden krijgt in groep 8 een vwo-advies (Figuur 2.1). In 2015-2016 is dit zelfs bijna een derde van alle leerlingen in groep 8. Tot en met 2014-2015 was er sprake van een afname in het aandeel gemengde havo/vwo-adviezen. In 2015-2016 is het aandeel havo/vwo-adviezen in Leiden weer toegenomen. Die toename is ten koste gegaan van het aandeel enkelvoudige havo-adviezen en het aandeel enkelvoudige vmbo-gt-adviezen. Het aandeel adviezen vmbo bb en vmbo kb blijft constant over de tijd.

Figuur 2.1 Verdeling schooladviezen in Leiden, 2010-2011 t/m 2015-2016

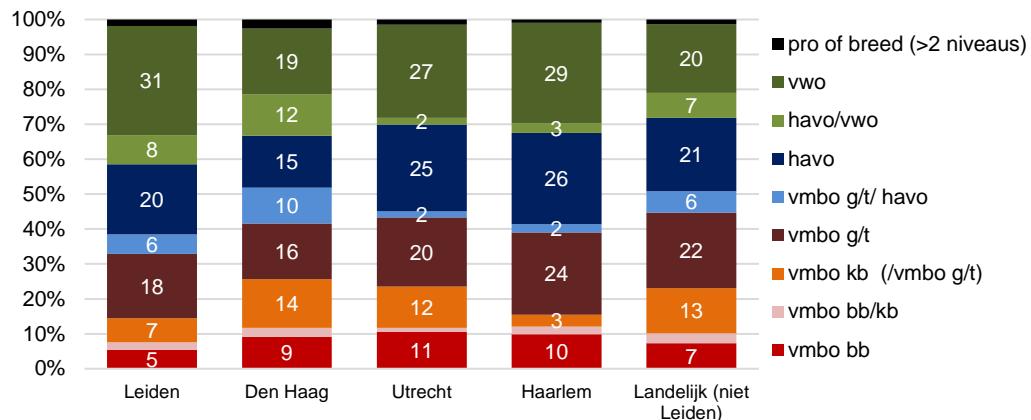
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

In vergelijking met andere steden kent Leiden een hoog aandeel vwo-adviezen en juist een laag aandeel vmbo bb- en vmbo kb-adviezen, zie Figuur 2.2. Dit geldt ook als vergeleken wordt met het landelijk gemiddelde. Van de referentiesteden lijken Haarlem en Utrecht meer op Leiden als het gaat om schooladviezen in groep 8 dan Den Haag. Tot en met 2014-2015 is de gemiddelde

hoogte van de adviezen landelijk afgenoem en daarna weer toegenomen. Dit geldt ook voor de adviezen in Leiden, Den Haag en Utrecht.

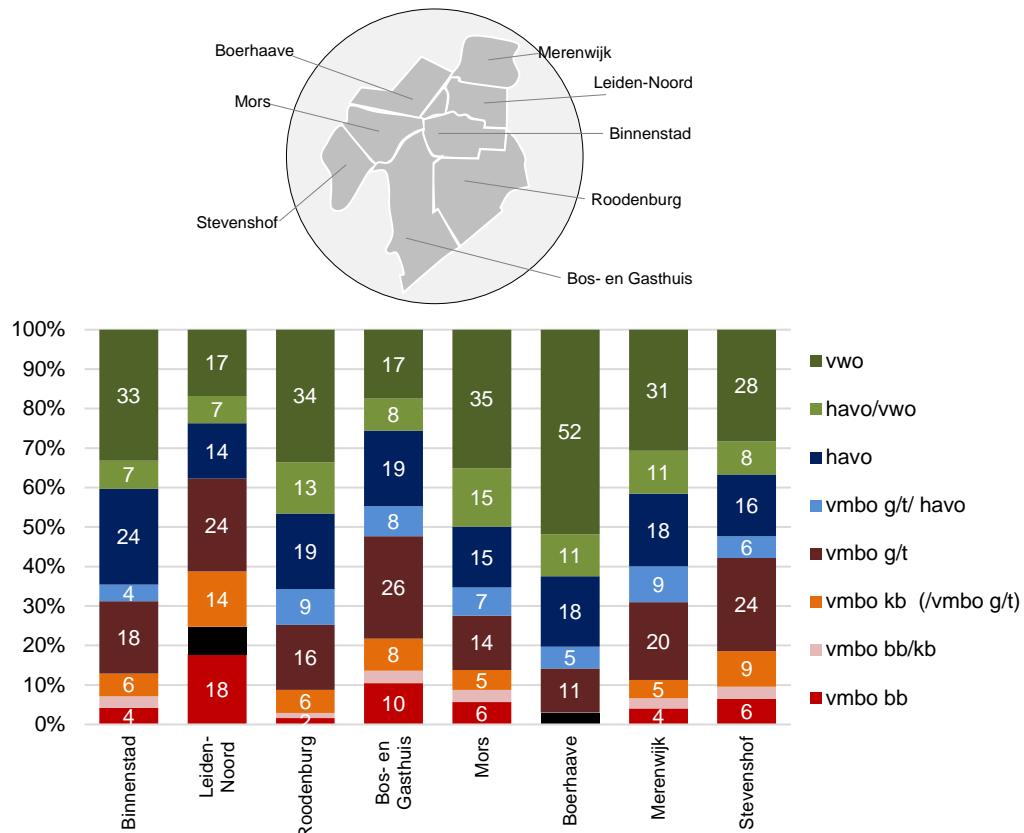
Zes procent van de leerlingen die in de afgelopen twee schooljaren hoger scoorden op de cет dan het schooladvies zag zijn/haar schooladvies naar boven worden bijgesteld. Dat is vergelijkbaar met het aandeel bijgestelde adviezen in Utrecht en Haarlem, maar lager dan in Den Haag.

Figuur 2.2 Verdeling schooladviezen vanaf 2013-2014

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 2.3 Verdeling adviezen binnen districten in Leiden, vanaf 2010-2011

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 2.3 toont dat er binnen Leiden grote verschillen bestaan in de verdeling van schooladviezen. In het district Boerhaave krijgt meer dan de helft van de leerlingen een vwo-advies. Ook in de Binnenstad en Roodenburg ontvangen veel kinderen een hoog schooladvies. Leerlingen op scholen in Leiden-Noord en Bos- en Gasthuis ontvangen juist betrekkelijk vaak een vmbo-advies. De verschillen in advisering passen bij de leerlingenpopulatie in de districten: in Boerhaave, Binnenstad en Roodenburg wordt hoger gescoord op de cet dan in Leiden-Noord en Bos- en Gasthuis.

3 Schooladviezen in relatie tot achtergrondfactoren

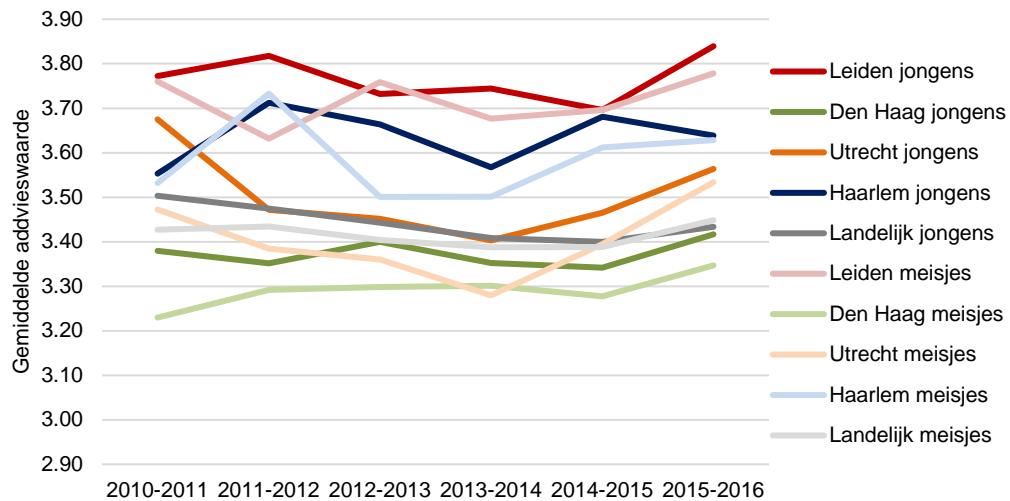
Conclusies:

- In Leiden kregen jongens in 2015-2016 hogere adviezen dan meisjes. Landelijk was er geen verschil tussen jongens en meisjes. In Den Haag en Utrecht krijgen jongens ook hogere adviezen dan meisjes, in Haarlem is er in 2015-2016 geen verschil meer. Landelijk hadden jongens lange tijd een streepje voor, maar in 2015-2016 zijn het juist de meisjes die gemiddeld iets hogere adviezen ontvingen.
  - Leerlingen met hoogopgeleide ouders krijgen hogere adviezen. Dat is landelijk zo, maar ook in Leiden. Voor elk opleidingsniveau van ouders krijgen leerlingen in Leiden gemiddeld een hoger schooladvies dan leerlingen landelijk.
  - In Leiden wordt gemiddeld hoog geadviseerd. Het verschil tussen het gemiddelde advies dat leerlingen met hoogopgeleide ouders krijgen en het gemiddelde advies dat leerlingen met laagopgeleide ouders krijgen is echter vergelijkbaar met het verschil landelijk.
  - Leerlingen zonder migratieachtergrond krijgen het vaakst een vwo-advies.
  - Leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond ontvangen in Leiden gemiddeld hogere schooladviezen dan landelijk. Ook vergeleken met de referentiesteden valt op dat leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond gemiddeld een hoger schooladvies krijgen in Leiden.
  - Leerlingen uit woongebieden met een hoge sociaaleconomische status ontvangen vaker een hoog schooladvies. Het gemiddelde advies van leerlingen uit een wijk met een gemiddelde sociaal economische status is de laatste jaren toegenomen.
-

Uitsplitsing naar geslacht

In Leiden ontvingen jongens in het schooljaar 2015-2016 hogere adviezen dan meisjes. Ze ontvingen met name vaker vwo-adviezen (34 procent voor jongens en 29 procent voor meisjes). Figuur 3.1 laat zien dat in Leiden jongens vaker hogere adviezen krijgen dan meisjes. In 2012-2013 en 2014-2015 was er geen verschil tussen jongens en meisjes. In andere steden zijn het ook vaak de jongens die gemiddeld een hoger schooladvies krijgen. Landelijk is het verschil tussen jongens en meisjes over tijd afgenomen. Het gemiddelde schooladvies van jongens is in 2015-2016 nagenoeg gelijk aan dat van meisjes.

Figuur 3.1 Ontwikkeling gemiddelde advieswaarde jongens en meisjes

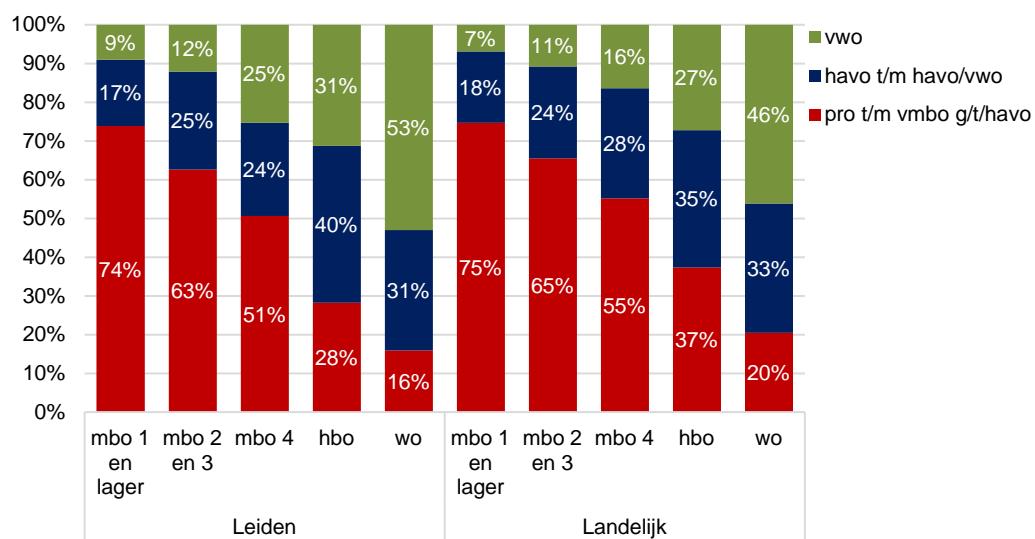
Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl/tl, 4 = havo, 5 = vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Uitsplitsing naar opleidingsniveau ouders

Leerlingen met hoogopgeleide ouders ontvangen vaker een hoog schooladvies dan leerlingen met laagopgeleide ouders. Figuur 3.2 toont aan dat het verschil tussen leerlingen met hoogopgeleide ouders en leerlingen met laagopgeleide ouders in het krijgen van een vwo-advies in Leiden ongeveer even sterk is als landelijk. 53 procent van de leerlingen met wo-opgeleide ouders krijgt een vwo-advies, terwijl dit voor de leerlingen met mbo-1 (of lager) opgeleide ouders 9 procent is. Landelijk zijn de kansen op een vwo-advies respectievelijk 46 procent en 7 procent.

Figuur 3.2 Verdeling schooladviezen naar hoogste opleidingsniveau ouders, 2015-2016

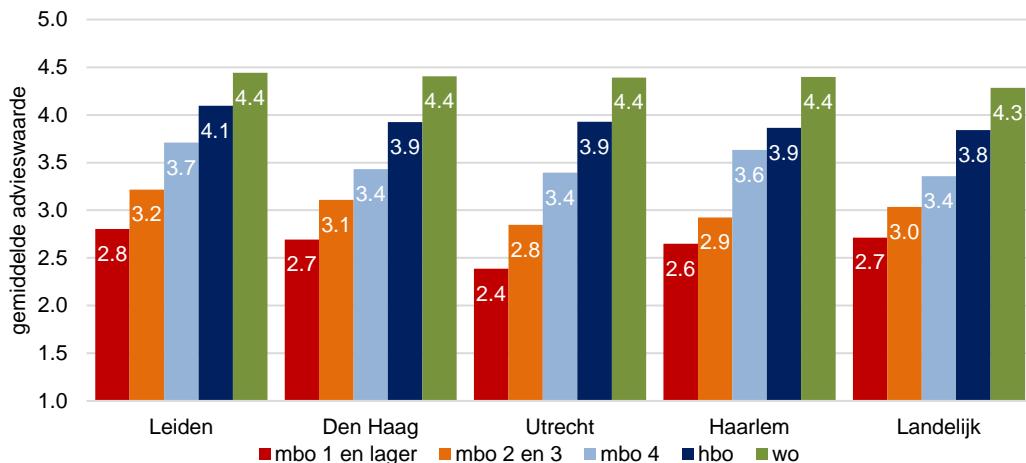

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Het verschil in advies tussen leerlingen met hoogopgeleide ouders en leerlingen met laagopgeleide ouders bestaat al langere tijd. In 2015-2016 is dit verschil constant gebleven. Zowel het gemiddelde

advies van leerlingen met mbo-1 (of lager) opgeleide ouders als dat van leerlingen met wo-opgeleide ouders is constant gebleven. Wel is het gemiddelde advies van mbo 2 en 3-, mbo 4- en hbo-opgeleide ouders gestegen.

Figuur 3.3 Gemiddelde advieswaarde naar hoogste opleidingsniveau ouders, 2015-2016

Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl/tl, 4 = havo, 5 = vwo

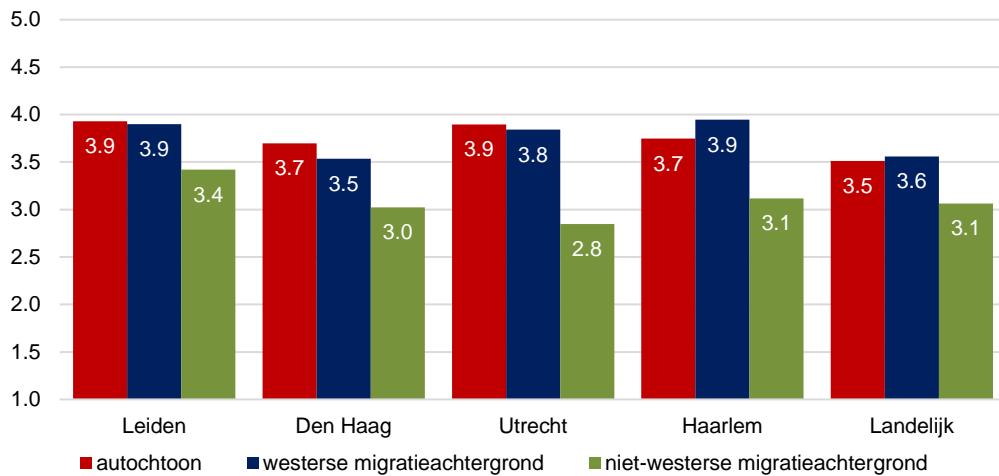
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur 3.3 brengt in beeld dat de hogere adviezen in Leiden in vergelijking met het landelijke beeld en met andere steden in 2015-2016 met name komen doordat leerlingen met mbo-2-, mbo-3- en mbo-4- of hbo-opgeleide ouders hogere adviezen krijgen dan landelijk en in andere steden. De hoogte van het gemiddelde advies voor leerlingen met wo-opgeleide ouders ligt in Leiden op hetzelfde niveau als in de andere steden (en iets hoger dan het landelijk gemiddelde).

Uitsplitsing naar etniciteit

Voor elke etnische achtergrond is de kans op een hoog schooladvies in Leiden hoger dan landelijk (zie Figuur 3.4). Opvallend is dat leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond in Leiden gemiddeld een fors hoger advies ontvangen dan in Den Haag, Utrecht en Haarlem. Het verschil in gemiddelde schooladvies tussen leerlingen zonder migratieachtergrond en leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond is in Leiden ongeveer gelijk aan het landelijke verschil en ligt lager dan het verschil in Den Haag, Utrecht en Haarlem.

Figuur 3.4 Gemiddelde advieswaarde naar etniciteit, 2015-2016

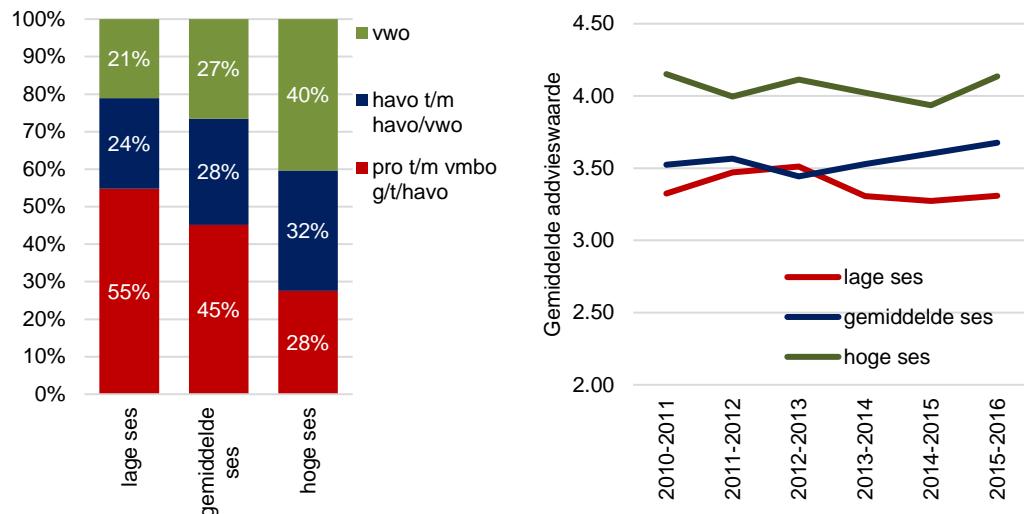
Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl tl, 4 = havo, 5 = vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Uitsplitsing naar sociaaleconomische status woonwijk

In wijken in Leiden die slecht scoren op sociaaleconomische status (ses) krijgen leerlingen minder vaak een vwo-advies.¹ Het verschil met wijken met een gemiddelde sociaaleconomische status is echter niet groot. Leerlingen uit Leidse wijken die goed scoren op sociaaleconomische status ontvangen vaker dan andere leerlingen een vwo-advies en ook vaker een havo- of havo/vwo-advies.

Figuur 3.5 Verdeling adviezen naar sociaaleconomische status woonwijk Leiden (2015-2016) en ontwikkeling gemiddelde advieswaarde naar sociaaleconomische status woonwijk

Advieswaarde: 1 = vmbo bb, 2 = vmbo kb, 3 = vmbo gl tl, 4 = havo, 5 = vwo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

¹ De SES (Sociaal Economische Status) is afgeleid van de statusscores zoals in 2016 berekend door het SCP. Aan elk viercijferig postcodegebied is een statusscore toegekend op basis van het opleidingsniveau, het inkomen en de positie op de arbeidsmarkt van inwoners. Zie bijlage (Tabel A.2) voor de verdeling van de gebieden in Leiden.

De rechterzijde van Figuur 3.5 laat ook zien dat het verschil in gemiddelde adviezen tussen de woonwijken in 2015-2016 is toegenomen. Leerlingen uit de wijken met een hoge sociaaleconomische status ontvingen gemiddeld een hoger advies dan in 2014-2015, terwijl het gemiddelde advies van leerlingen uit ‘slechte’ wijken gelijk is gebleven. De verschillen tussen wijken reflecteren vooral de verschillen in het opleidingsniveau van de ouders.

4 Schooladviezen in relatie tot de eindtoets

Conclusies:

- In Leiden kozen alle basisscholen in 2015-2016 voor de centrale eindtoets van cito. Landelijk maakte 77 procent van de leerlingen deze eindtoets.
  - De gemiddelde cet-score ligt in Leiden hoger dan landelijk, en ook hoger dan in de referentiesteden.
  - Het district Boerhaave springt er in positieve zin uit qua cet-resultaten. Resultaten van leerlingen uit scholen in de Stevenshof zijn de afgelopen jaren het sterkst verbeterd.
  - De schooladviezen zijn ten opzichte van de cet-scores door de jaren heen hoger geworden in Leiden. De adviezen zijn relatief hoog in vergelijking met het landelijke beeld, Utrecht en Den Haag. Alleen in Haarlem zijn de schooladviezen nog hoger in vergelijking met de prestaties op de cet.
  - In 2015-2016 is in Leiden de advisering ten opzichte van de cet-resultaten verhoogd. Hetzelfde geldt voor de referentiesteden en het landelijke beeld.
  - In de districten Bos- en Gasthuis en Leiden-Noord worden het vaakst adviezen uitgegeven die hoger zijn dan de prestatie op de cet.
  - Gecorrigeerd voor overige factoren is met name het opleidingsniveau van ouders van invloed op de kans om laag of hoog geadviseerd te worden. Leerlingen met hoogopgeleide ouders hebben, met name in 2015-2016, een zeer lage kans om lager geadviseerd te worden dan de cet-score.
  - Het geslacht van leerlingen, de sociaaleconomische status van de woonwijk waarin zij wonen en de denominatie van de basisschool lijken er niet toe te doen. De invloed van sociaaleconomische status van de woonwijk reflecteert vooral een invloed van opleidingsniveau van de ouders: de hoogopgeleide ouders wonen vaak bij elkaar in wijken met een hoge sociaaleconomische status.
-

De eindtoets

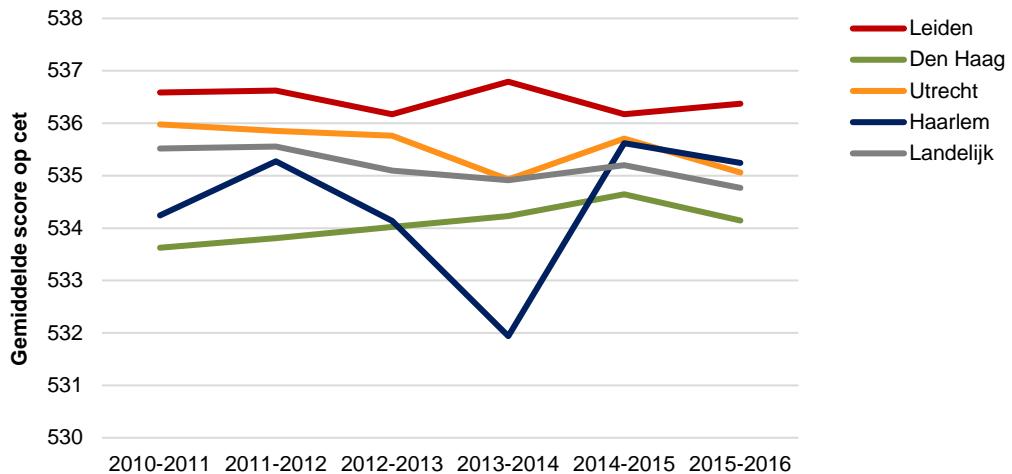
Aan het einde van de periode in het primair onderwijs maken leerlingen een eindtoets. De eindtoets is sinds een aantal jaar verplicht en vindt sinds 2014-2015 plaats in april of mei nadat het schooladvies is afgegeven. Scholen kunnen in 2017 kiezen uit zes verschillende eindtoetsen. De bekendste daarvan is de centrale eindtoets (cet) van cito. In Leiden koos in 2015-2016 iedere basisschool voor de centrale eindtoets van cito als eindtoets (zie Bijlage A). Landelijk maakte in 2015-2016 77 procent van de leerlingen in groep 8 de centrale eindtoets van cito. 17 procent maakte de IEP-eindtoets van Bureau ICE en 7 procent de ROUTE-8 van A-VISION.

Leerlingen in het Leidse onderwijs scoren in de periode 2010-2016 relatief hoog op de cet, zo blijkt uit Figuur 4.1. De gemiddelde cet-score schommelt tussen 536 en 537. Het landelijke gemiddelde is de afgelopen jaren gedaald van 535,5 naar iets lager dan 535. Het gemiddelde in Utrecht ligt daar iets boven en het gemiddelde in Den Haag daar iets onder. De gemiddelde cet-score in Haarlem

schommelt sterk, doordat het aantal deelnemende leerlingen daar laag is en het aantal deelnemende scholen van jaar tot jaar relatief sterk kan verschillen.

Binnen Leiden wordt hoog gescoord op de cet op scholen in Boerhaave, de Binnenstad en Roodenburg en minder hoog op scholen in Leiden-Noord en Bos- en Gasthuis. De gemiddelde score van leerlingen op scholen in de Stevenshof laat over tijd de grootste positieve ontwikkeling zien (zie Bijlage A).

Figuur 4.1 Gemiddelde score cet, naar gemeente en landelijk

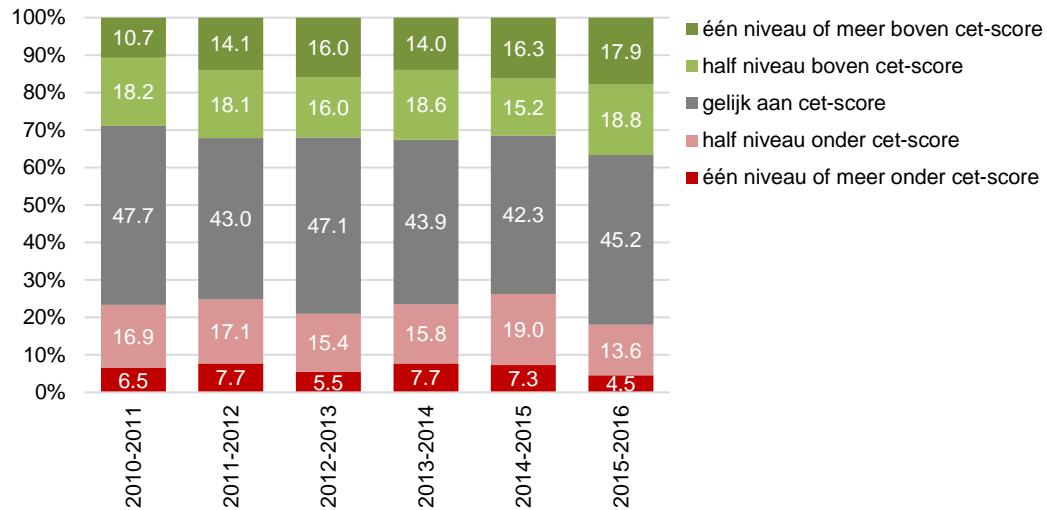

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Schooladviezen en de cet

De schooladviezen worden reeds in februari van het schooljaar afgegeven, ruim voor de eindtoets wordt gemaakt. Aan de hand van de resultaten op de eindtoets kan het schooladvies eventueel worden bijgesteld. Naar beneden bijstellen komt nauwelijks voor, naar boven bijstellen regelmatig. Figuur 4.2 geeft weer dat de schooladviezen in Leiden vaker hoger zijn dan het advies dat volgt uit de cet-score dan andersom. In 2015-2016 is er daarnaast sprake van een toename in het aandeel adviezen dat hoger is dan de cet-score en een daling in het aandeel adviezen dat lager is dan de cet-score.

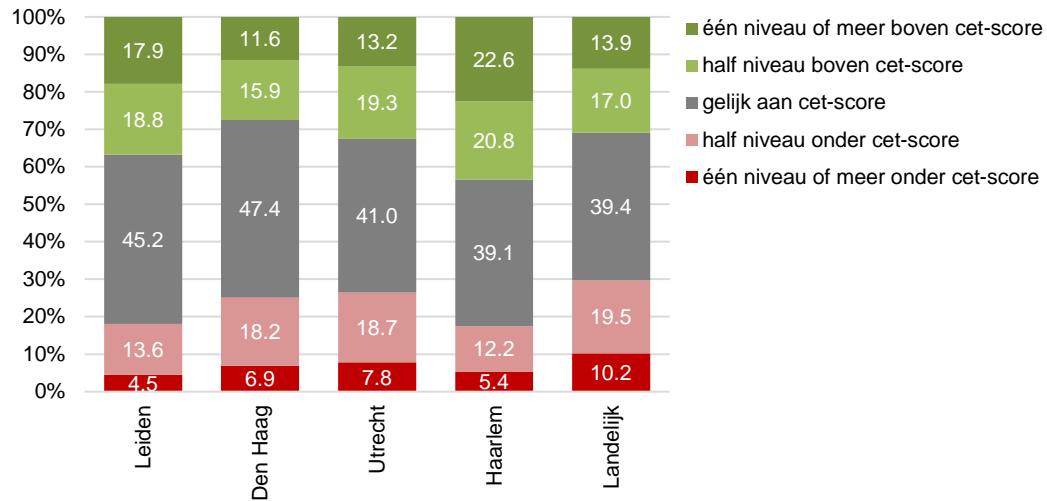
Figuur 4.2 Schooladvies ten opzichte van cet-score, Leiden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

In vergelijking met het landelijke beeld wordt in Leiden relatief hoog geadviseerd ten opzichte van de cet-score (Figuur 4.3). Alleen in Haarlem ontvangen meer leerlingen een hoger advies dan de cet-score. In 2015-2016 is zowel landelijk als in Leiden, Den Haag, Utrecht en Haarlem de hoogte van de advisering ten opzichte van de cet-scores toegenomen (zie Bijlage A).

Figuur 4.3 Schooladvies ten opzichte van cet-score, 2015-2016

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Gecorrigeerde kansen op hoge of lage advisering

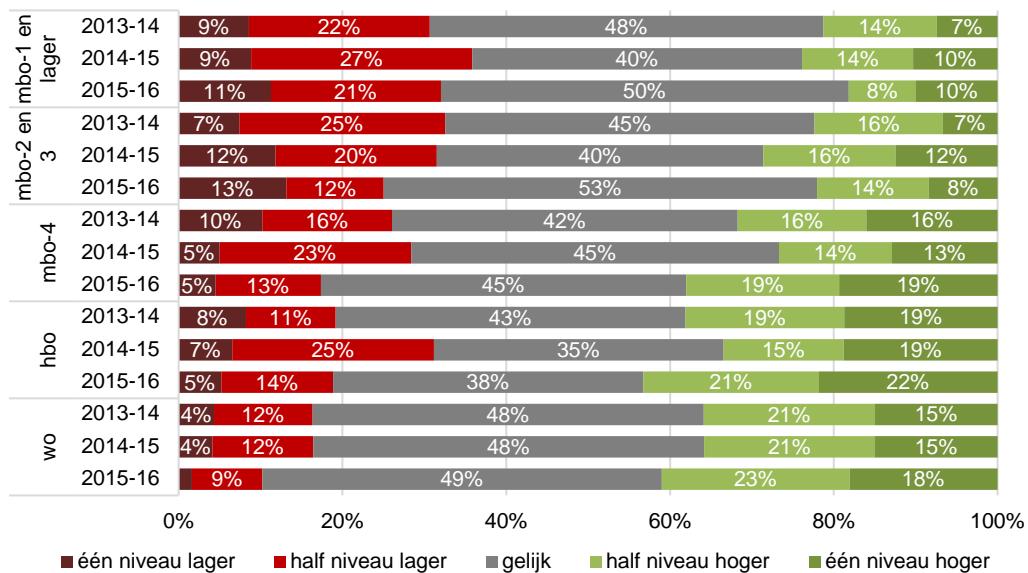
Het schooladvies dient als handvat bij de plaatsing van leerlingen op het voortgezet onderwijs. Het schooladvies hangt samen met de capaciteiten van een leerling, die deels gemeten worden met de eindtoets. Maar analyses in Hoofdstuk 3 lieten ook zien dat leerlingen met hoogopgeleide ouders, leerlingen zonder migratieachtergrond en jongens gemiddeld een hoger advies krijgen. Dit deel van

de rapportage gaat na welke invloed achtergrondkenmerken hebben bij de advisering als gecorrigeerd wordt voor overige factoren.²

Figuur 4.4 toont dat er nog steeds een verband is tussen het opleidingsniveau van ouders en de hoogte van het advies als gecorrigeerd wordt voor relevante factoren. Er lijkt in Leiden sprake te zijn van een verschil tussen leerlingen met mbo 1- en mbo 2 en 3-opgeleide ouders en leerlingen met mbo 4, hbo- en wo-opgeleide ouders. Opvallend is dat leerlingen met hbo-opgeleide ouders in 2015-2016 de grootste kans hebben op een hoger schooladvies dan de cet-score. Leerlingen met wo-opgeleide ouders hebben de kleinste kans op een lager advies dan de cet-score: 11 procent. Voor leerlingen met mbo 1-(of lager) opgeleide ouders is deze kans 32 procent. Voor alle leerlingen is de kans op een lager advies dan de cet-score in 2015-2016 afgangen en de kans op een hoger advies dan de cet-score toegenomen.

De resultaten van de logistische regressie (Bijlage A) implicerent dat er geen relatie is tussen de hoogte van het schooladvies ten opzichte van de cet-score en de denominatie van de school, de migratieachtergrond van de leerling, het geslacht van de leerling of de sociaaleconomische status van het gebied waarin de leerling woont.

Figuur 4.4 Schooladvies ten opzichte van cet-score naar opleidingsniveau ouders, gecorrigeerde kansen voor Leiden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

² In de multinomiale logistische regressies is per jaar gecorrigeerd voor cito-score, geslacht, opleidingsniveau van ouders, etniciteit, wijk van de school en denominatie van de school

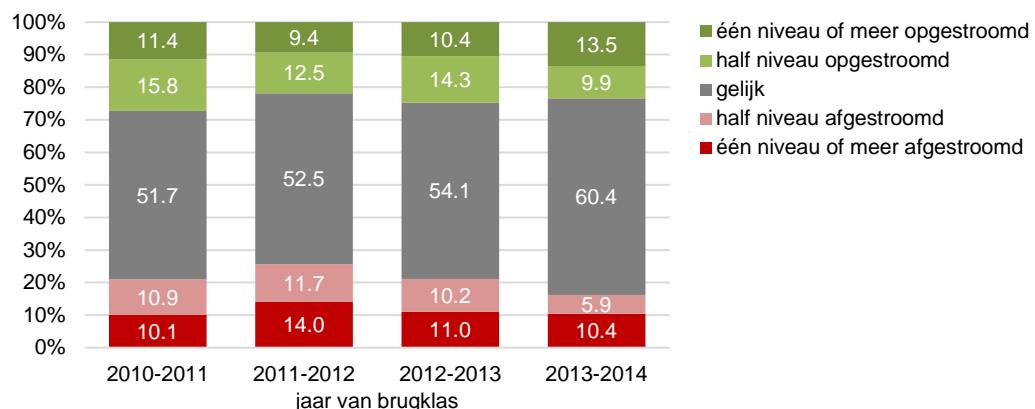
5 Schooladviezen in relatie tot vervolgonderwijs

Conclusies:

- Meer leerlingen in Leiden stromen gedurende de eerste jaren in het voortgezet onderwijs op ten opzichte van het schooladvies dan af. De afgelopen twee schooljaren vond er een daling plaats in het aandeel leerlingen dat afstroomt.
- vergeleken met andere steden en het landelijke beeld stromen in Leiden relatief weinig leerlingen af. Alleen in Utrecht en in Haarlem stromen nog minder leerlingen af ten opzichte van het schooladvies.
- De afstroom is met name laag in scholen in het district Roodenburg. In scholen in Boerhaave is de opstroom ten opzichte van het schooladvies bovengemiddeld hoog.
- De opstroom is onder leerlingen met hoogopgeleide ouders ongeveer even hoog als onder leerlingen met lager opgeleide ouders. De afstroom is groter bij leerlingen met lager opgeleide ouders.
- Het verband in Leiden tussen de op- en afstroom ten opzichte van het schooladvies en het opleidingsniveau van ouders is vergelijkbaar met het landelijke beeld.

Figuur 5.1 laat zien dat de middelbare scholen in Leiden de afgelopen jaren steeds beter in staat zijn om de leerlingen in de onderbouw op het niveau te houden van het schooladvies. 16 procent van de leerlingen die in 2013-2014 in de brugklas zaten stroomde in leerjaar 3 in onder het niveau van het schooladvies.³ Een jaar eerder was dit 21 procent, twee jaar eerder 26 procent. Ondanks de relatieve hoge adviezen die basisscholen in Leiden geven lijken leerlingen in het voortgezet onderwijs in Leiden goed in staat om aan deze verwachtingen te voldoen. In dat opzicht lijkt Leiden op Haarlem, dat ook relatieve hoge schooladviezen combineert met een lage afstroom (zie Figuur 5.2).

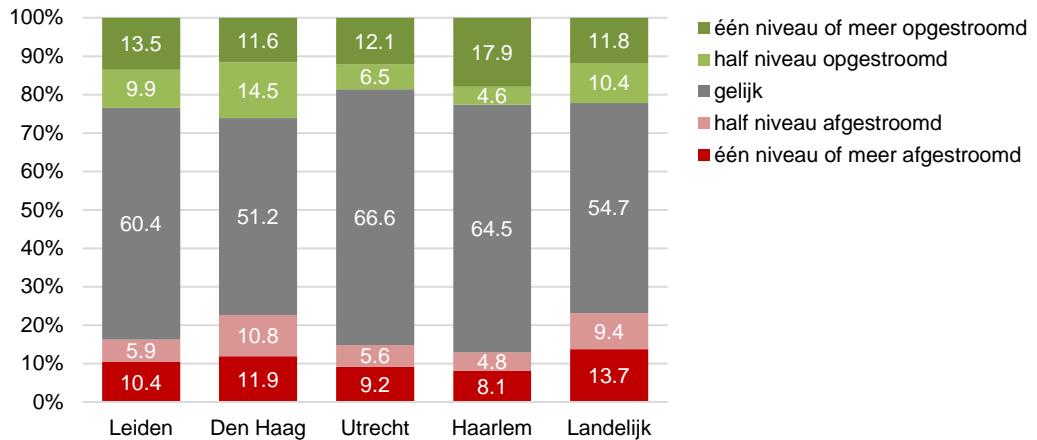
Figuur 5.1 Op- en afstroom ten opzichte van schooladvies, Leiden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

³ In deze analyses is geen rekening gehouden met zittenblijvers.

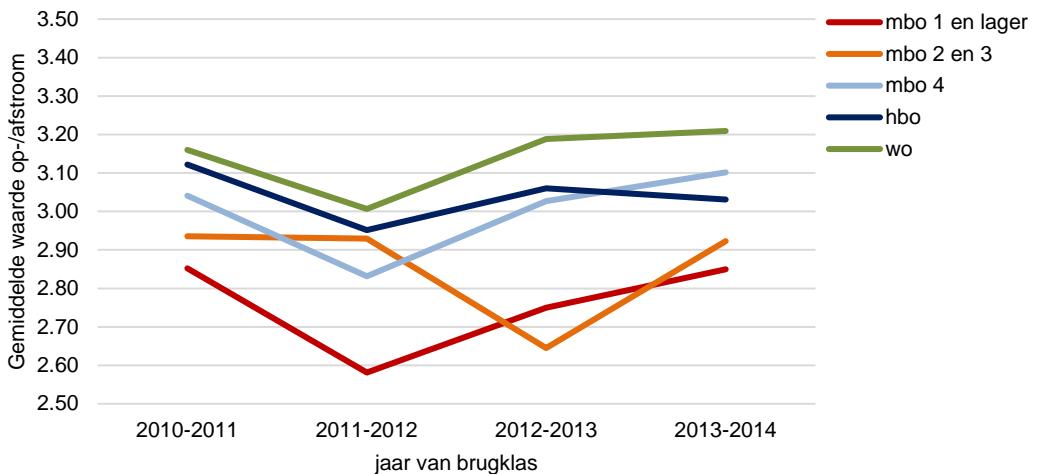
Figuur 5.2 Op- en afstroom ten opzichte van schooladvies, brugjaar 2013-2014

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Leiden, Utrecht en Haarlem kennen een lage afstroom ten opzichte van het schooladvies in vergelijking met Den Haag en het landelijke beeld. Qua opstroom naar een hoger niveau in de onderbouw van het voortgezet onderwijs loopt Leiden meer in de pas met het landelijk gemiddelde. De opstroom in Leiden vindt met name plaats op scholen in het district Boerhaave (zie Bijlage A).

Figuur 5.3 Ontwikkeling op- en afstroom ten opzichte van schooladvies naar opleidingsniveau ouders, Leiden

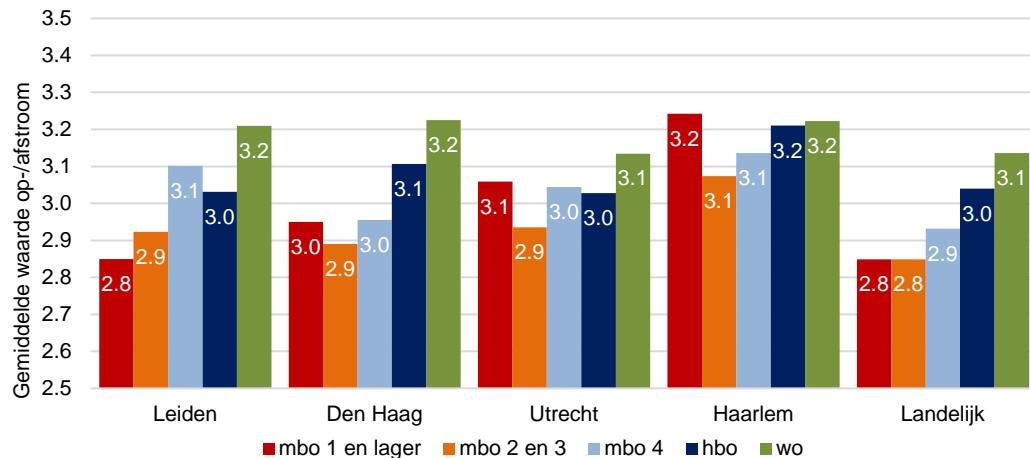

Waarde op/afstroom: 1 = 1 niveau afstroom, 2 = half niveau afstroom, 3 = gelijk, 4 = half niveau opstroom, 5 = 1 niveau opstroom

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Op- en afstroom in de onderbouw van het voortgezet onderwijs is over het algemeen gecorreleerd met het opleidingsniveau van ouders, zo laat Figuur 5.4 zien. Dat is in Leiden niet anders: leerlingen met laagopgeleide ouders stromen vaker af en leerlingen met hoogopgeleide ouders hebben een minder grote kans op afstroom. Het verschil met het landelijke beeld komt met name doordat leerlingen met mbo-4-opgeleide ouders in Leiden succesvoller zijn in de onderbouw van het voortgezet onderwijs dan landelijk. De relatie tussen op- en afstroom en het opleidingsniveau van ouders lijkt minder te gelden voor scholen in Utrecht en Haarlem.

Figuur 5.4 Op- en afstroom ten opzichte van schooladvies naar opleidingsniveau ouders, brugjaar 2013-2014

Waarde op-/afstroom: 1 = 1 niveau afstroom, 2 = half niveau afstroom, 3 = gelijk, 4 = half niveau opstroom, 5 = 1 niveau opstroom

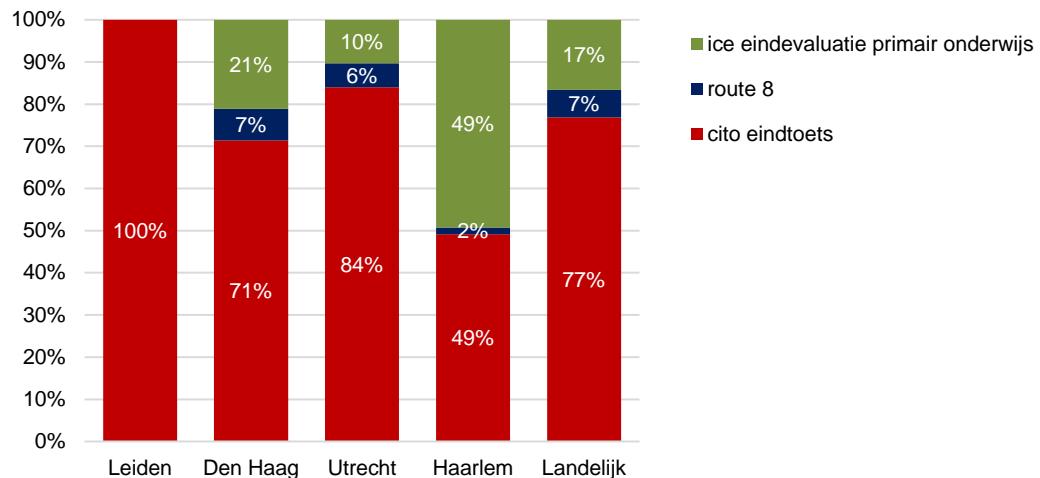
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Bijlage A Overige resultaten

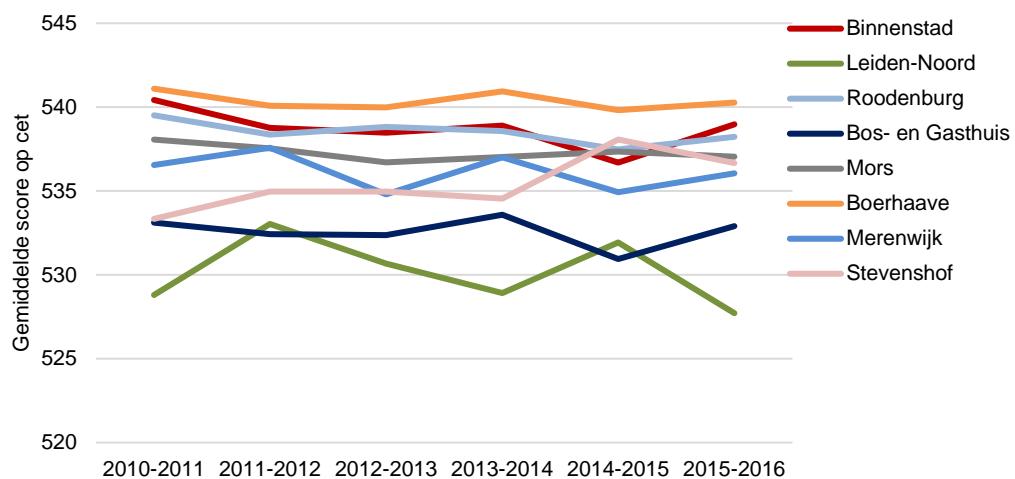
Centrale eindtoets

Figuur A.1 Deelname aan eindtoetsen, 2015-2016

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

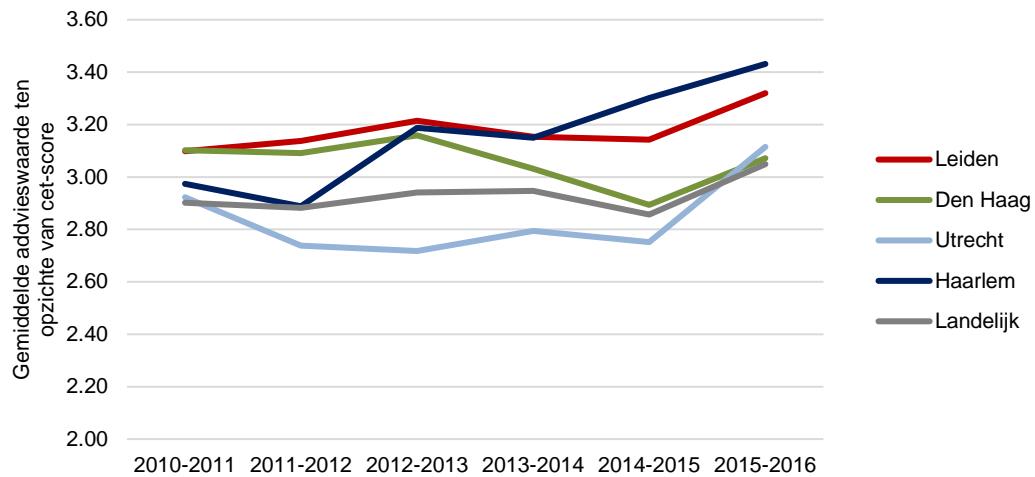
Figuur A.2 Gemiddelde score cet, naar district in Leiden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Schooladvies ten opzichte van cet-score

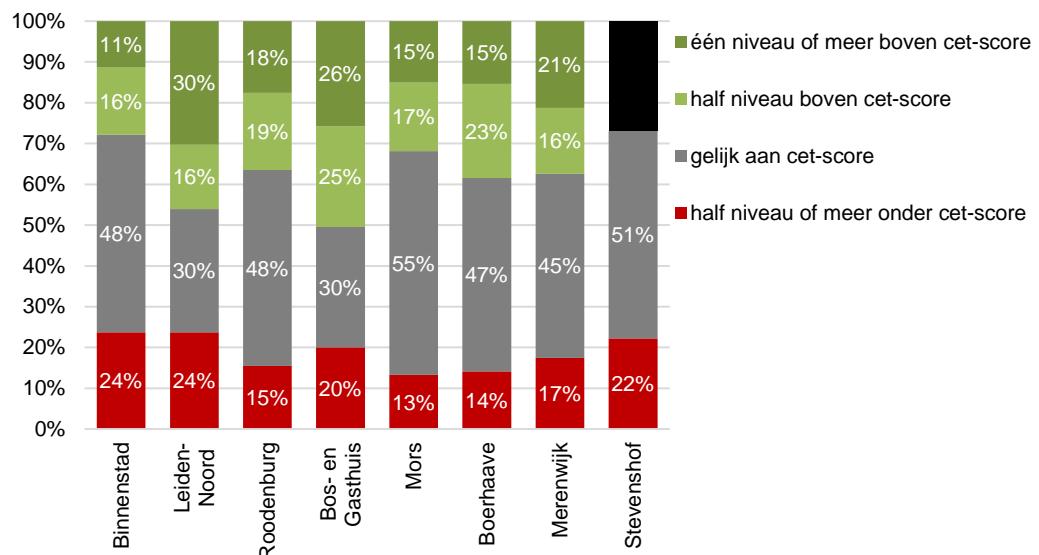
Figuur A.3 Ontwikkeling schooladvies ten opzichte van cet-score

1=1 niveau onder cet-score, 2=half niveau onder cet-score, 3=gelijk aan cet-score, 4=half niveau boven cet-score,
5=1 niveau boven cet-score

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur A.4 Schooladvies ten opzichte van cet-score, naar district Leiden 2015-2016

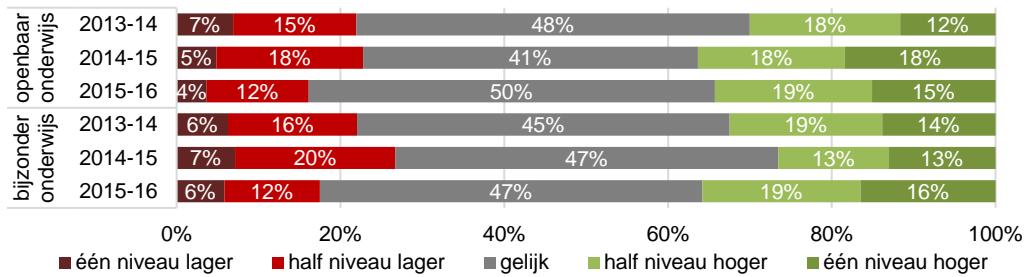
Een zwart vak betekent dat de precieze verdeling hierbinnen niet bekend is door te weinig waarnemingen
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Regressie en gecorigeerde kansen

Tabel A.1 Resultaten multinomiale logistische regressie 2015-2016 Leiden

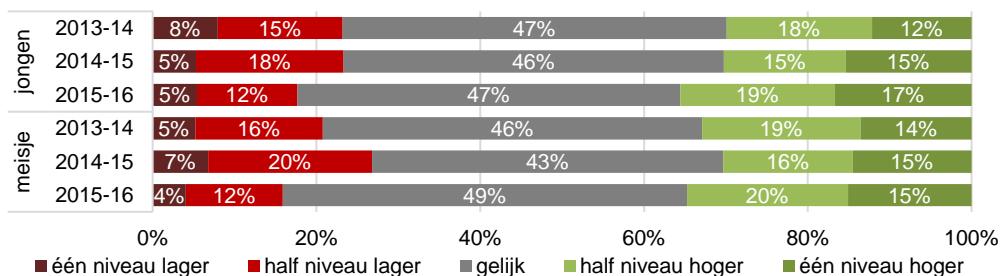
	één niveau onder cet-score			half niveau onder cet-score			half niveau boven cet-score			één niveau boven cet-score		
	coef.	sig	s.e.	coef.	sig	s.e.	coef.	sig	s.e.	coef.	sig	s.e.
cet-score	-0.004		0.025	-0.042	**	0.017	-0.113	***	0.015	-0.204	***	0.018
geslacht: man (ref)												
meisje	-0.371		0.369	-0.104		0.242	-0.035		0.211	-0.207		0.255
etniciteit:												
geen migratieachtergrond (ref)												
westerse allochtoon	0.343		0.568	0.183		0.412	0.118		0.359	-0.286		0.498
niet-westerse allochtoon	-0.460		0.488	0.100		0.332	0.334		0.284	0.417		0.324
opleidingsniveau ouders:												
mbo-1 of lager (ref)												
mbo-2 en mbo-3	0.101		0.553	-0.628		0.485	0.455		0.487	-0.238		0.524
mbo-4	-0.820		0.756	-0.306		0.509	1.217	**	0.505	1.358	***	0.519
hbo-bachelor	-0.505		0.629	-0.057		0.466	1.593	***	0.479	1.783	***	0.514
wo	-1.941	***	0.653	-0.792	*	0.446	1.354	***	0.453	1.217	**	0.485
District school:												
Binnenstad (ref)												
Leiden-Noord	-0.678		0.870	-1.278	*	0.694	-0.438		0.646	-0.733		0.706
Roodenburg	-1.104		0.728	-0.601		0.402	-0.111		0.390	0.199		0.496
Bos- en Gasthuis	-0.032		0.763	-0.205		0.502	0.668		0.469	0.332		0.593
Mors	-0.562		0.764	-1.742	***	0.646	-0.656		0.483	-0.418		0.608
Boerhaave	-1.855		1.197	-0.405		0.536	0.230		0.481	0.227		0.628
Merenwijk	-0.387		0.729	-0.638		0.488	-0.443		0.454	-0.026		0.565
Stevenshof	-1.744	*	0.999	-0.439		0.553	-0.725		0.536	-1.262	*	0.741
Sociaalecon. status woonwijk:												
lage ses (ref)												
gemiddelde ses	-0.234		0.551	-0.448		0.430	0.645	*	0.376	0.044		0.421
hoge ses	-0.490		0.532	-0.234		0.349	0.303		0.338	0.011		0.379
denominatie:												
bijzonder (ref)												
openbaar	0.563		0.414	0.006		0.271	0.089		0.234	0.203		0.279
constante	1.853		13.139	22.383	**	9.244	58.521	***	7.944	106.829	***	9.661

Figuur A.5 Schooladvies ten opzichte van cet-score naar denominatie school, gecorrigeerde kansen voor Leiden

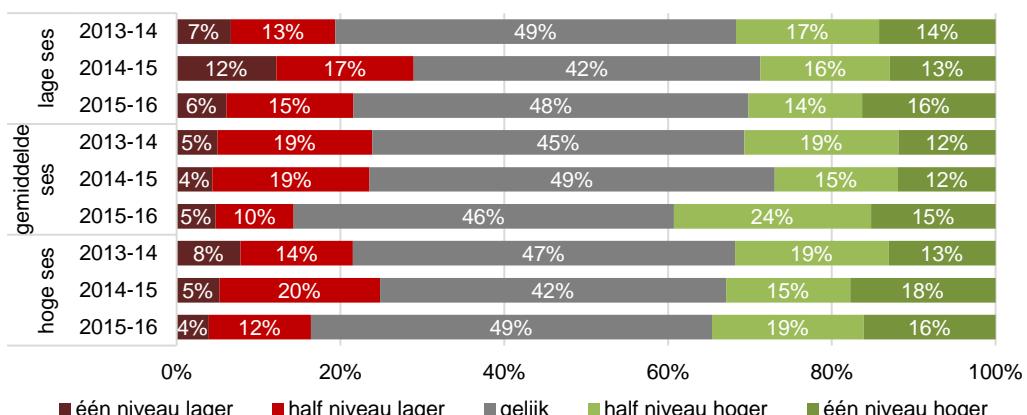
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Figuur A.6 Schooladvies ten opzichte van cet-score naar geslacht, gecorrigeerde kansen voor Leiden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

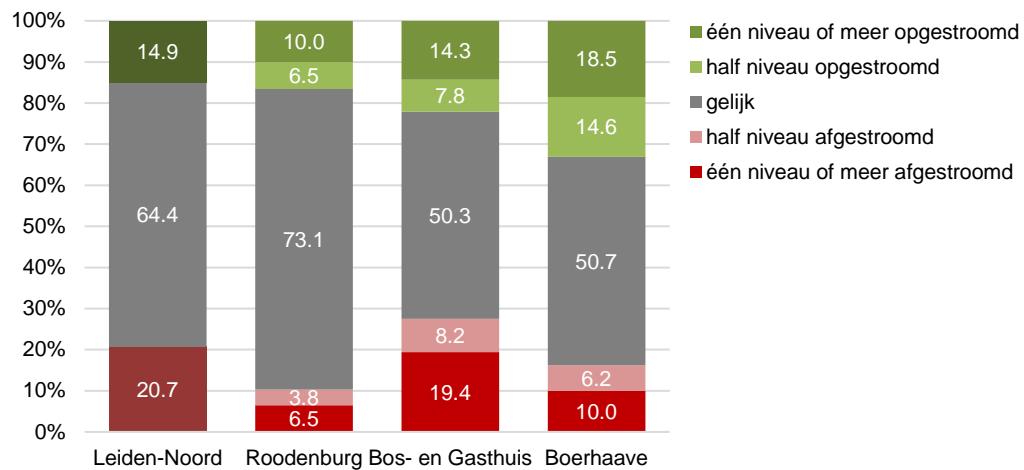
Figuur A.7 Schooladvies ten opzichte van cet-score naar sociaaleconomische status woonwijk, gecorrigeerde kansen voor Leiden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Vervolgonderwijs

Figuur A.8 Op- en afstroom ten opzichte van schooladvies naar district Leiden, brugjaar 2013-2014*

* Leiden kent maar 4 districten waarin middelbare scholen staan: Leiden-Noord, Roodenburg, Bos- en Gasthuis en Boerhaave

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2018)

Sociaaleconomische status postcodegebieden

Tabel A.2 Sociaaleconomische status postcodegebieden Leiden in 2016

Postcodegebied	Statusscore SCP	Sociaaleconomische status
2311	1,48	Hoog
2312	0,75	Hoog
2313	1,08	Hoog
2314	1,1	Hoog
2315	-1,49	Laag
2316	-0,24	Gemiddeld
2317	-0,23	Gemiddeld
2318	2,1	Hoog
2321	-1	Laag
2324	-0,9	Laag
2331	0,29	Gemiddeld
2332	-0,24	Gemiddeld
2333	-1,53	Laag
2334	1,95	Hoog
2341	2,06	Hoog

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 . 1018 WB Amsterdam . T (+31) 20 525 16 30 . F (+31) 20 525 16 86 . www.seo.nl